

سرمقاله

گذری بر بسته‌بندی دارو در ایران

می‌توانند با تغییر آن، میزان مصرف يك جامعه را در کنترل خویش داشته باشند.

بطور مثال، زعفران که کالائی است با اندازه و نوع مصرف مشخص، معمولاً در بسته‌بندی‌های خیلی کوچک و در مقابل نمک که از کالاهای پرمصرف می‌باشد، در بسته‌بندی‌های بزرگ تهیه شده و به بازار عرضه

عرضه هر کالای مصرفی در جامعه بایستی بسته به نوع، چگونگی و محل مصرف آن کالا، دارای نوعی از بسته‌بندی باشد که هم برطرف کننده نیاز واقعی مصرف کنندگان بوده و هم طوری تدارك دیده شود که از اسراف و تبذیر جلوگیری نماید.

تناسب بسته‌بندی با مصرف از چنان اهمیتی برخوردار است که تولید کنندگان يك کالا

می‌گردد.

در جوامع مصرفی جهان از جمله ایران قبل از انقلاب اسلامی، برای ترغیب جامعه به مصرف بیشتر و بعبارتی گسیل مردم بطرف هر چه بیشتر مصرفی شدن، عناوینی تحت عنوان بسته‌بندی خانواده، بسته‌بندی دوقلو و... بمنظور فروش بیشتر و با قیمت نازل‌تر (کاهش لوازم بسته‌بندی خودبخود قیمت‌ها را پائین آورده، طوری که در وهله اول مردم فکر می‌کنند که واقعاً با تغییر بسته‌بندی، قیمت‌ها شکسته میشود، ولی اگر عمیق نگاه شود، لفظ قیمت کمتر برای بسته‌بندی بزرگتر، کلاهی است که گشادی آن در ابتدا نمودی ندارد)، مطرح میگردد تا مردم بدون توجه به مصرف واقعی و تنها به دلیل قیمت کمتر بطرف تهیه آن جلب شده که بدین ترتیب، از یکسو مصرف کاذب و ازسوی دیگر فروش و سود بیشتر برای تهیه کنندگان را بدنبال خواهد داشت.

دارو بعنوان کالائی مصرفی، علیرغم اینکه برای مصرف بیشترش، هزینه‌های هنگفت تبلیغاتی صرف میشود، ولی تا حدود زیادی از قاعده فوق مستثنی بوده و تقریباً در تمامی دنیا بسته‌بندی دارو متناسب با نوع و مکان مصرف آن تدارک دیده شده و به بازار عرضه میگردد. بسته‌بندی دارو در نظام داروئی گذشته، مانند تمام کشورهای دنیا طوری بود که تقریباً با نوع مصرف آن هماهنگی داشت. بطور مثال داروهائی مانند اسپیرین یا ایبوپروفن که برای بیماران، مصرفی همیشگی و بالطبع بالا داشت بصورت صدعددی، و در مقابل داروهائی مثل

آمپی‌سیلین یا سفالکسین که در يك زمان محدود و برای درمان عفونت به يك مقدار معین بایستی مصرف می‌شد در بسته‌بندی‌های دوازده عددی یا بیست عددی در بازار وجود داشت. ضمناً همین آمپی‌سیلین که برای بیماران سرپائی بصورت دوازده یا بیست عددی در داروخانه‌ها وجود داشت، برای مصارف بیمارستانی بشکل پانصد یا هزار عددی بسته‌بندی و ارائه میشد.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و پیاده شدن طرح ژنریک، قرصها بصورت بسته‌بندی صدعددی و آمپولها با بسته‌بندی ده عددی تهیه و به بازار داروئی عرضه میشوند که این امر بصورت يك اصل برای نظام داروئی ایران پذیرفته شده است. البته در اینجا ذکر این نکته ضروری است که علیرغم اصل فوق، بعضی از داروهای وارداتی بدلیل نوع عرضه جهانشان با بسته‌بندی‌های دیگری در بازار داروئی ایران وجود دارند.

اصل لایتغیر بسته‌بندی دارو در طرح ژنریک پی‌آمدهائی را در این مدت بدنبال داشته که اهم آنها بدین قرارند:

۱- مشکلات ارزی باعث شده تا تعدادی از قرصها بدون توجه به بسته‌بندی اصلی (بسته‌بندی در بلیستر یا آلومینیوم فویل) در داخل شیشه یا قوطی صدعددی بدون هیچ پوششی به بازار عرضه شوند، که این امر موجب حیف و میل شدن آنها در موقع شمارش بمنظور قرار گرفتن روی نسخه میشود. این مطلب زمانی بیشتر رخ می‌نماید که وقتی کف داروخانه‌ای جارو کشیده میشود تعدادی قرص رنگارنگ

که از حیز انتفاع افتاده‌اند به چشم می‌خورد که علاوه بر اسراف، آمارهای مصرف را دچار اشتباه می‌کند.

۲- وقتی بسته‌بندی هماهنگ با مصرف یا در واقع نسخه بیمار آن نباشد، موجب میشود که در اغلب مواقع دارو بیشتر از تعداد تجویز شده به بیمار تحویل شود. دلیل این مسأله آنکه اگر دارو با بسته‌بندی صد عددی تحویل بیمار شود، در وسائل جنبی داروخانه از قبیل اتیکت داروئی، پاکت سفید و... که از قیمت بالائی برخوردارند صرفه‌جویی میشود که این نکته اقتصادی، حائز اهمیت است.

۳- ناهماهنگی بسته‌بندی با مصرف دارو موجب می‌گردد که وقت بیشتری صرف پیچیدن نسخه شود (چسباندن اتیکت روی بلیستر دارو یا شمارش دارو برای قرارداد در پاکت) که مطلوب مسئولین داروخانه نیست.

۴- اگرچه امروز برای تمامی دست‌اندرکاران حرف پزشکی بسته‌بندی دارو و تعداد آن امری شناخته شده است، لیکن هنوز هم بعضاً دیده میشود که مقصود پزشک از قید يك بسته از نوع خاصی دارو در نسخه، تعدادی کمتر از صد عدد میباشد که بواسطه بسته‌بندی صد عددی قرصها، هم بیمار توقع دارد که يك بسته تحویل بگیرد و هم بعضی داروخانه‌ها به این امر تمایل دارند، که نتیجه آن انباشته شدن بیش از حد داروهای گوناگون در منازل بوده که خود آفتی برای نظام داروئی است.

۵- بعد از سالیان که بسته‌بندی آمپولها بایستی ده عددی باشد (خود این مطلب

همانگونه که گفته شد متناسب با مصرف نیست) هنوز تعداد زیادی از آمپولها بصورت صد عددی به بازار عرضه میشود. این امر علاوه بر مسائلی که در مورد قرصها گفته شد و بر آمپولها نیز مترتب است، باعث میشود که هم در موقع حمل و نقل تعدادی از آنها بشکند و هم در موقع شمارش و ارائه به بیمار در داروخانه بعضی از آنها شکسته شود که این مسأله قطعاً به صلاح سیستم داروئی نبوده و آمارهای داروئی را دستخوش تزلزل می‌نماید.

۶- بدلیل پائین بودن کیفیت چسبهای که بعضی از کارخانه‌های داروسازی استفاده می‌کنند، بسیاری از شربت‌ها یا ویالها با اشاره‌ای فاقد برچسب شده که این امر بدلیل اندازه یکنواخت شربت‌ها و ویالها، آنها را عملاً غیر قابل استفاده کرده و حیف و میل این داروها را بدنبال دارد.

۷- غیربهداشتی بودن شمارش قرص‌هایی که فاقد بلیستر یا آلومینیوم فویل هستند، خود مسأله‌ای است که پی‌آمدهای غیر قابل قبولی را برای بیماران بدنبال دارد.

مسائلی که بر شمرده شد لزوم تجدید نظر در بسته‌بندی دارو را طلب می‌کند که امیدواریم دست‌اندرکاران و مسئولین با عنایت به این مطلب قدمهای مثبتی برای هماهنگی بسته‌بندی با مصرف دارو بردارند تا هرچه زودتر، نظام داروئی از آفتی که ممکن است خدای ناخواسته باعث خدشه‌دار شدنش شود، زدوده گردد.

دکتر فریدون سیامک نژاد